

Željko Tomičić-Ante Uglešić (ur.), *Zbornik o Luji Marunu-Zbornik radova sa Znanstvenog skupa o Luji Marunu u povodu 150. obljetnice rođenja (1857.-2007.)*, Skradin-Knin, 7.-8. prosinca 2007., Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“

Šibenik, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Institut za arheologiju, Sveučilište u Zadru-Odjel za arheologiju, Šibenik-Zadar-Zagreb 2009., 242 str.

Zbornik o Luji Marunu donosi tekstove sa znanstvenog skupa održanog u prosincu 2007. godine u Skradinu i Kninu, povodom 150. obljetnice rođenja ovog velikog hrvatskog znanstvenika, jednog od utemeljitelja hrvatske ranosrednjovjekovne arheologije. Tematska raznovrsnost radova prezentiranih, od biografskih podataka o životu i djelovanju Luje Maruna, preko specijalističkih arheoloških studija, smještanja Marunovog djelovanja u kontekst humanistike tog doba, do prezentacije uloge franjevačkog reda u očuvanju hrvatske arheološke baštine na području Dalmacije, u zborniku svjedoči o kvaliteti znanstvenog skupa te njegovoj interdisciplinarnosti.

Biografski tekst o Marunovom životnom putu i djelovanju, autora Mate Zekana (str. 7- 47) po svojoj iscrpnosti, iznošenju nepoznatih detalja iz njegovog života, studioznosti i pravilnom kontekstualiziranju fra Lujinog djelovanja, kao i njegovog znanstvenog sazrijevanja, možemo smatrati zaglavnim kamenom temeljcem zbornika u cjelini. Posebna vrijednost teksta nalazi se u činjenici prezentiranja geneze Marunovog upućivanja u arheološka istraživanja, putem osnivanja Hrvatskog starinarskog društva, pri čemu se kao posebna zanimljivost ističe činjenica Bulićevog eskiviranja predsjedničke dužnosti, koje se potom prihvatio Marun. Tu je i svijest franjevačkog reda o potrebi očuvanja hrvatske arheološke baštine u svjetlu izgradnje željezničke pruge između Siverića i Knina. Rad također precizno prezentira sve znanstvene aktivnosti Luje Maruna, ukazujući na njegovu potpunu predanost poslu koji ga je nadahnjivao, uz naglasak na inicijative ka državnoj institucionalizaciji arheoloških istraživanja, putem osnivanja muzeja arheoloških spomenika te na principijelnost koja se u prvom redu očitovala kroz njegov izgon iz sinjskog samostana i isključenje iz franjevačkog reda. Lujo Marun svoj iscrpan znanstveni rad nastavio je sve do smrti u siječnju 1939. godine.

Rad Željka Tomičića pod naslovom *Fra Lujo Marun u kontekstu europske kulture* (str. 48- 55), s jedne strane, upućuje na utemeljitelje arheološke znanosti u Hrvatskoj i Marunove suvremenike, Ivana Kukuljevića Saksinskog, don Šimu Ljubića, Josipa Brunšmida i don Franu Bulića, dok s druge strane, daje jezgrovit prikaz razvoja arheologije u Mađarskoj, Francuskoj, Njemačkoj i Engleskoj. Tekst Dražena Maršića (str. 56-65), bavi se *starinarskim dnevnicima* Luje Maruna, tj.

onim aspektima njegovih istraživačkih nastojanja vezanih za antičku kulturnu baštinu. Iako se u dnevnicima spominju i drugi lokaliteti, ipak je ključni naglasak na istraživanjima Ridera, Burnuma, Varvarije i Asserije, koje Maršić smatra obaveznom lektirom za svakog ozbiljnog istraživača antike na dalmatinskom prostoru.

U tekstu naslovljenom *Fra Lujo Marun u zadarskom kraju* (str. 66-79) Radomir Jurić prati fra Lujine aktivnosti na zadarskom području, u prvom redu njegova nastojanja pri Namjesništvu za institucionalizacijom njegovih iskapanja, naglašavajući prije svega potrebu za potporom vlade ka osnivanju muzeja, dok s druge strane pratimo njegova istraživanja u Biogradu, Ninu i Asseriji. Pavao Knezović (str. 80-90) piše o nastojanjima franjevacca Provincije Presvetog Otkupitelja na skupljanju i očuvanju arheološke baštine Dalmacije, navodeći pri tome neke od najistaknutijih zaljubljenika u baštinu, poput Stjepana Zlatovića, Luke Vladimirovića, Šimuna Milinovića, Ante Lulića, Petra Kačića i dr.

Fra Lujo Marun i prof. dr. Milan Rešetar u korespondenciji razmijenjenoj 1905.-1916. (Prinosi povijesti hrvatske numizmatike) naslov je rada Krešimira Čvrljka (str. 91-113). Autor u tekstu prezentira prepisku između uglednog bečkog sveučilišnog profesora Milana Rešetara i fra Luje Maruna, vezanu uz numizmatičke rasprave, budući da se profesor Rešetar posvetio istraživanju dubrovačkog novca, dok je Marun želio obogatiti numizmatičku zbirku nedavno utemeljenog muzeja hrvatskih arheoloških spomenika. Navedena korespondencija inače predstavlja manji dio Rešetarove ostavštine, budući da je njegova supruga Stanka Rešetar Akademiji znanosti donirala njegovu cjelokupnu korespondenciju od 3624 pisma.

Šime Vrkić u radu pod naslovom *Arheološka djelatnost Vladimira Ardalića-povjerenika Hrvatskog starinarskog društva* (str. 114-121) iznosi manje poznata arheološka nastojanja poznatog etnografa Vladimira Ardalića i ističe važnost njegovog djelovanja. Ona se prije svega ogledala u tome da je bio usko povezan s Lujom Marunom i primjetno aktivan pri arheološkim iskapanjima na području Đevrsaka, Smrdelja, Ostrovice i Bribira. S druge strane njegova je nemjerljiva zasluga bila u tome što je, zahvaljujući vlastitom podrijetlu, uspio probuditi sklonost domicilnog pravoslavnog stanovništva ka arheološkim istraživanjima, čemu je svakako pomogla činjenica da se angažirao u otkupu brojnih arheoloških predmeta na koje su stanovnici nailazili.

Tomislav Fabijanić u svom se tekstu (str. 122-131) osvrnuo na nedovoljno obrađene Marunove nalaze koji sačinjavaju dio postava Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu: šest pređica, dva jezičca, jedna pojasna kopča i jedan okov, pokušavajući ih vremenski i prostorno preciznije odrediti, smještajući ih u kontekst vremena. Vesna Girardi Jurkić u tekstu *Dvije rimske geme iz*

Burnuma iz baštine Luje Maruna (str. 132-138) stručno prezentira dvije rimske geme pronađene u Burnumu, koje prikazuju Arenu (Minervu) te likove jastoga i delfina. Ante Uglešić (str. 139-148) donosi sustavan prikaz do sada provedenih arheoloških istraživanja ranokršćanskog kompleksa iz razdoblja 5. do 7. stoljeća, na lokalitetu Podvršje kod Zadra.

Mirjana Matijević-Sokol u radu pod naslovom *Natpis kneza Muncimira u kontekstu ranosrednjovjekovne epigrafije* (str. 149-158) ističe nezaobilaznu ulogu natpisa kneza Muncimira, nazivajući ga vertikalom u razvoju latinske pismenosti i egzemplarom dosega hrvatskog društva, ujedno navodeći ključnu istraživačku ulogu Luje Maruna koje je omogućilo novo razumijevanje i valorizaciju natpisa. Vladimir Sokol (str. 159-168) prezentira bazikalni objekt u Biskupiji kod Knina, uočavajući njegove uzore u istarskim crkvama iz 8. stoljeća i karolinške utjecaje.

Ranosrednjovjekovni grobovi iz humka Jokina glavica u selu Krneza (str. 169-181) naslov je rada Karle Gusar, u kojem autorica iznosi dosadašnja saznanja s iskapanja navedenog lokaliteta, pri čemu je pronađeno osamnaest starohrvatskih grobova. Josip Baraka (str. 182-193) prezentira arheološka iskapanja provedena u crkvi Sv. Marije smještene u blizini ceste između Pakoštana i Vrane, uočavajući kontinuitet dugog trajanja koji je prekinut dolaskom Turaka u 16. stoljeću i razaranjem crkve i danas nepostojećeg sela Zablacé.

Majda Predovan (str. 194-204) donosi saznanja o prijašnjim arheološkim istraživanjima crkve Sv. Marije u Ninu, pokrenutim od strane don Luke Jelića 1911. godine, a iznova intenziviranim nastojanjima Luje Maruna i Mihovila Abramića 1928. godine, budući da su u novije vrijeme na tom lokalitetu izgrađene dvije obiteljske kuće. Posljednji rad u zborniku je rad Luke Bekića iz Hrvatskog restauratorskog zavoda, koji donosi pregled istraživanja ranosrednjovjekovnog naselja Varaždin-Brezje (str. 205-219), koje se počelo intenzivnije istraživati tek u novije doba.

Zbornik je zaključen uvodnim govorom dr. sc. Željka Tomičića, održanim na znanstvenom skupu, govorom dr. Višnje Brajnović na otkrivanju spomenika fra Luji Marunu te kronikom znanstvenog skupa koju potpisuje Akvila Petras, a obogaćen je kazalom zemljopisnih naziva, kazalom osobnih imena i sadržajem.

Po iščitavanju zbornika sa znanstvenog skupa posvećenog fra Luji Marunu možemo doći do zaključka o vrijednom prilogu hrvatskoj arheološkoj i kulturnoj baštini, te otvaranju prostora za daljnja istraživanja s jedne strane, te o skupu i zborniku koji su odali dužno priznanje Luji Marunu kao jednom od nezaobilaznih utemeljitelja hrvatske arheologije uopće i posebno očuvanja hrvatske kulturne baštine, s druge strane.

Dragan Markovina